

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS AMŽIAUS, NEGALIOS IR SOCIALINĖS PADĖTIES PAGRINDAIS KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBOS SPRENDIME TYRIMO

2018 m. spalio 4 d. Nr. (18)SN-138)SP-98

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2018 m. liepos 25 d. buvo gautas pareiškėjo VšĮ „Sporto viršūnė“ (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos amžiaus, negalios ir socialinės padėties pagrindais, Klaipėdos miesto savivaldybės (toliau – Savivaldybė) tarybos (toliau – Taryba) priėmus sprendimą leisti tam tikroms grupėms asmenų nemokamai naudotis sveikatingumo centro paslaugomis. Skunde rašoma, kad 2018 m. liepos 12 d. Taryba priėmė sprendimą Nr. T1-116 „Dėl leidimo nemokamai naudotis Klaipėdos miesto daugiafunkcio sveikatingumo centro paslaugomis senjorams, neįgaliesiems, sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei“ (toliau – Sprendimas). Sprendimu nustatoma, kad leidžiama Klaipėdos miesto daugiafunkcio sveikatingumo centro (toliau vadinamas ir Centru) paslaugomis nemokamai naudotis senjorams, neįgaliesiems, sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei. Pareiškėjas mano, jog Sprendimas prieštarauja Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymui.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2018 m. rugpjūčio 3 d. raštu Nr. (18)SN-138)S-454 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) kreipėsi į Savivaldybės merą ir paprašė motyvuotai pagrįsti ir paaiškinti, kodėl senjorams, neįgaliesiems, sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei suteikiama teisė naudotis Klaipėdos miesto daugiafunkcio sveikatingumo centro paslaugomis nemokamai; paprašė paaiškinti, kokiais teisės aktais remiantis buvo nuspręsta senjorams, neįgaliesiems, sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei suteikti teisę naudotis Centro paslaugomis nemokamai; kaip minėtų grupių asmenys gali pasinaudoti

suteikiama teise naudotis Centro paslaugomis nemokamai; ar yra papildomų sąlygų. Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2018 m. rugsėjo 4 d. raštu Nr. (18)SN-138)S-504 lygių galimybių kontrolierė kreipėsi į Savivaldybės merą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, dėl kokių priežasčių nemokamai naudotis Centro paslaugomis buvo leista tik senjorams, neįgaliesiems, sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei; dėl kokių priežasčių sportininkams numatytas amžiaus kriterijus (iki 28 metų); kodėl buvo nustatyta būtent tokia amžiaus riba. Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2018 m. rugpjūčio 13 d. buvo gautas Savivaldybės administracijos 2018 m. rugpjūčio 9 d. raštas Nr. (4.17E)-R2-2372 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriuo buvo atsakoma į Tarnybos užduotus klausimus. Atsakyme rašoma, kad 2018 m. sausio 25 d. sprendimu „Dėl pritarimo galutiniam koncesijos sutarties dėl Klaipėdos daugiafunkcio sveikatingumo centro valdymo ir naudojimo koncesijos suteikimo ir vykdymo projektui“ Taryba pritarė 2018 m. sausio 26 d. koncesijos sutarčiai Nr. J9-310, sudarytai tarp Savivaldybės administracijos ir UAB „Vakarų infrastruktūra“ bei UAB „Klaipėdos baseinas“. Minėtos sutarties Specifikacijos 3 priede buvo numatyti suteikiančiosios institucijos minimalūs baseino paslaugų poreikiai bei nustatytos besinaudojančių asmenų grupės ir jų poreikiai. Nurodytos tokios grupės: antroakai (mokymo plaukti programa), senjorai ir neįgalieji, sportininkai, plaukimo veteranų rinktinė.

Leisti nemokamai naudotis Centro paslaugomis senjorams, neįgaliesiems, sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei nuspręsta 2018 m. liepos 26 d. Tarybos sprendimu Nr. T2-169 „Dėl leidimo nemokamai naudotis Klaipėdos miesto daugiafunkcio sveikatingumo centro paslaugomis senjorams, neįgaliesiems, sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei“.

Nemokamai Centro paslaugomis gali naudotis senjorai, neįgalieji, sportininkai ir veteranų plaukimo rinktinės nariai, atitinkantys Sprendimo 1-ajame priede nustatytus atrankos kriterijus bei įvykdę kitas sąlygas, kurios bus numatytos Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakyme „Dėl Klaipėdos miesto senjorų, neįgaliųjų, sportininkų ir plaukimo veteranų rinktinės naudojimosi Klaipėdos miesto daugiafunkcio sveikatingumo centro paslaugomis tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Tvarkos aprašas).

Pagal Tarybos 2018 m. liepos 26 d. sprendimo Nr. T2-169 1-ąjį priedą „Senjorų, neįgaliųjų, sportininkų ir plaukimo veteranų rinktinės naudojimosi Klaipėdos miesto daugiafunkcio sveikatingumo

centro paslaugomis atrankos kriterijai“, senjorais yra laikomi senatvės pensijos sulaukę asmenys, atitinkantys Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 7-ajame priede numatytą senatvės pensijos amžių, turintys galiojantį pensininko pažymėjimą. Neįgalieji – asmenys, turintys galiojantį Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išduotą dokumentą, kuriame nurodytas neįgalumo lygis. Sportininkams paslauga gali būti teikiama, jeigu jie atitinka keturis kriterijus: – organizacijos (sportininkai, priklausantys teisės aktų nustatyta tvarka Juridinių asmenų registre įregistruota sportinę veiklą Klaipėdos mieste vykdančioms sporto organizacijoms, veikiančioms pagal Lietuvos Respublikos biudžetinių, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų ir Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymus), sporto šakos (vandens sporto šakų sportininkams prioritetas taikomas tokia tvarka – plaukimo, sinchroninio plaukimo, plaukimo su pelekais; buriavimo, irklavimo, baidarių ir kanojų irklavimo), amžiaus (ne vyresni kaip 28 metų prašymo pateikimo metu), sportinio meistriškumo lygio (sportininkas yra pasiekęs sportinio meistriškumo ugdymo, meistriškumo tobulinimo ir didelio meistriškumo grupių meistriškumo pakopų rodiklius, nurodytus Sportinio ugdymo organizavimo rekomendacijose, patvirtintose Kūno kultūros ir sporto departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2014 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-219 „Dėl sportinio ugdymo organizavimo rekomendacijų tvirtinimo“). Plaukimo veteranų rinktinė sudaryta vadovaujantis Savivaldybės administracijos direktoriaus 2014 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. AD1-3851 „Dėl Klaipėdos miesto sporto šakų rinktinių sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintais Klaipėdos miesto sporto šakų rinktinių sudarymo reikalavimais.

Tarnyboje 2018 m. rugsėjo 11 d. buvo gautas Savivaldybės administracijos 2018 m. rugsėjo 10 d. raštas Nr. (4.17E)-R2-2657 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriuo buvo atsakoma į Tarnybos užduotus papildomus klausimus. Atsakyme rašoma, kad nemokamai naudotis Centro paslaugomis senjorams ir neįgaliesiems nuspręsta leisti siekiant skatinti jų užimtumą, rūpintis sveikata, suteikti gerų emocijų, kadangi, atsižvelgiant į realią situaciją, šioms socialinėms grupėms priklausantys asmenys dažnai turi mažiau galimybių bei negali sau leisti pasinaudoti baseino paslaugomis.

Sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei nemokamai naudotis Centro paslaugomis nuspręsta leisti atsižvelgiant į tai, jog Centras atitinka Tarptautinės plaukimo federacijos (FINA) keliamus reikalavimus, yra pritaikytas profesionaliam sportui, jame organizuojamos Lietuvos ir tarptautinės varžybos, todėl yra būtinas sportininkams, siekiantiems aukštų rezultatų, treniuotis ir ruoštis varžyboms. Kita priežastis – dėl didelio BĮ Klaipėdos „Gintaro“ sporto centro, kuris vykdo vaikų neformalųjį švietimą, užimtumo ir patalpų trūkumo ugdomiems sportininkams (grupėms pagal meistriškumo pakopas) nebuvo skiriamas nustatytas ugdymo valandų skaičius, numatytas valandų skaičius bus suteikiamas dalį ugdymo proceso perkėlus į naująjį Centrą.

Amžiaus (ne vyresni kaip 28 metų prašymo pateikimo metu) kriterijus sportininkams nustatytas atsižvelgiant į Tarybos 2014 m. vasario 27 d. sprendimą Nr. T2-36 „Dėl olimpinės pamainos sportininkų finansavimo biudžetinėje įstaigoje Klaipėdos „Viesulo“ sporto centre“, kuriame numatyta, kad didelio sportinio meistriškumo sportininkai, sudarant specialias sąlygas, kurios leistų įgyti fizinį, techninį ir psichologinį pasirengimą, reikalingą siekiant pačių geriausių rezultatų, priimami ir ugdomi iki 29 metų.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Savivaldybės Tarybos sprendimas Nr. T1-116 „Dėl leidimo nemokamai naudotis Klaipėdos miesto daugiafunkcio sveikatingumo centro paslaugomis senjorams, neįgaliesiems, sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei“ nepažeidžia Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos privalo pagal kompetenciją užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Konstatuotina, kad Europos Sąjungos institucijose įtvirtintas diskriminacijos draudimas ir dėl amžiaus bei negalios pagrindų.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau ir – Konvencija) tikslas – skatinti, apsaugoti ir užtikrinti visų neįgaliųjų visapusiškumą ir lygiateisį naudojimąsi visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, taip pat skatinti pagarbą šių asmenų prigimtiniam orumui. Pagal šią Konvenciją prie neįgaliųjų priskiriami asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis. Konvencijos 5 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties. Taip

pat 12 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad valstybės, šios Konvencijos šalys, pripažįsta, kad neįgalieji turi teisinį veiksnumą lygiai su kitais asmenimis visose gyvenimo srityse.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9

dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Nagrinėjamu atveju Tarybos sprendimu teisė nemokamai naudotis Centro paslaugomis buvo nustatyta keturioms grupėms asmenų: senjorams, neįgaliesiems, sportininkams ir plaukimo veteranų rinktinei. Pareiškėjas mano, jog tai prieštarauja Lygių galimybių įstatymui, nes kiti asmenys yra išskiriami ir neturi vienodų galimybių. Tokiu atveju galėtų būti įžvelgiama diskriminacija amžiaus, negalios ir socialinės padėties pagrindais.

Dėl galimos diskriminacijos amžiaus ir socialinės padėties pagrindu teikiant privilegijas senjorams

Visų pirma, amžius, kaip vienas iš Lygių galimybių įstatyme įtvirtintų draudžiamų diskriminacijos pagrindų, yra žmogaus savybė, tapatybės požymis, kuris yra reliatyvus žmogui senėjant ir dėl kurio įvairiais savo gyvenimo tarpsniais žmogus gali patirti mažiau palankų elgesį, tai yra, tiek jaunas, tiek vidutinio ar vyresnio amžiaus žmogus gali patirti mažiau palankų traktavimą dėl savo amžiaus, priklausomai nuo to, kokiomis aplinkybėmis, kokioje situacijoje ir su kokio palyginamojo amžiaus asmenimis jis sieja mažiau palankų savęs vertinimą.

Nagrinėjamu atveju diskriminacija amžiaus pagrindu galėtų pasireikšti tuo, kad Sprendimu buvo nustatytos privilegijos – teisė senjorams naudotis Centro paslaugomis nemokamai. Senjorais pagal Tarybos 2018 m. liepos 26 d. sprendimo Nr. T2-169 1-ąjį priedą laikomi senatvės pensijos sulaukę asmenys, atitinkantys Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 7-ajame priede numatytą senatvės pensijos amžių (2018-aisiais vyrams – 63 metai 8 mėnesiai, moterims – 62 metai 4 mėnesiai), turintys galiojantį pensininko pažymėjimą. Darytina išvada, kad prie senjorų priskiriama dėl specialaus socialinio statuso, kuri patvirtina pensininko pažymėjimas ir iš valstybės gaunamos pajamos – valstybinio socialinio draudimo pensija, bet kartu sąvoka *senjorai* yra apibrėžiama per įstatymais nustatytą amžių, kai toks statusas įgyjamas.

Remiantis Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 8 dalies nuostatomis, socialinė padėtis – fizinio asmens įgytas išsilavinimas, kvalifikacija ar mokymasis ir studijos mokslo ir studijų institucijose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens finansine (ekonomine) padėtimi susiję veiksniai. Taigi gaunamos pajamos, tai yra, valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija, pagal mokėjimo šaltinį, išmokos rūšį ir paskirtį vertintina kaip socialinės padėties sudėtinis elementas, priskiriant visų rūšių pensijas gaunančius asmenis specifinei socialinei grupei pagal gaunamų pajamų pobūdį, tai yra pajamos-pensija, kurios nėra susijusios su darbine veikla.

Vertinant senatvės pensijos amžių sukakusių asmenų grupę kaip galimai privilegijuotą grupę, kuriai pagal Tarybos Sprendimą suteikiama teisė nemokamai naudotis Centro paslaugomis, būtina pastebėti, kad vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybė, kuri kinta dėl objektyviai vykstančių senėjimo procesų, prastėja ir negali būti prilyginama jaunesnio nei senatvės pensinio amžiaus arba vyresnių asmenų gyvenimo kokybei. Akivaizdu ir suprantama, kad dėl kylančių sveikatos problemų suvaržomos vyresnių žmonių gebėjimas judėti fiziškai ir todėl objektyviai jų galimybės dalyvauti socialinio gyvenimo įvairiose veiklose tampa ribotos. Būtina pažymėti, kad, remiantis Higienos instituto pateiktais 2014 m. duomenimis apie Lietuvos gyventojų sergamumą įvairiomis ligomis pagal amžiaus grupes, asmenų nuo 18 iki 64 metų bei asmenų nuo 65 metų amžiaus sergamumas įvairiomis ligomis skiriasi ir sergamumas žymiai didėja nuo 65 metų, pavyzdžiui, kraujotakos sistemos ligomis 18–64 metų amžiaus grupėje fiksuojami 180,2 susirgimų atvejai 1000-iui gyventojui, o nuo 65 metų sergamumas padidėja iki 678,8 atvejų; atitinkamai kraujo ir kraujodaros organų ligomis sergamumas pagal metus didėja nuo 16,6 (18–64 metų amžiaus grupėje) iki 42,8 atvejų (65 metų ir vyresnio amžiaus grupėje); psichikos ir elgesio sutrikimų daugėja nuo 57,6 (18–64 metų amžiaus grupėje) iki 124,6 atvejų (65 metų ir virš amžiaus grupėje); su amžiumi žymiai didėja sergamumas ir akių ligomis, tai yra nuo 98,4 (18–64 metų amžiaus grupėje) iki 263,8 atvejų (65 metų ir vyresnio amžiaus grupėje)¹. Taigi akivaizdu, kad žmogaus biologinis amžius yra tiesiogiai ir neatsiejamai susijęs su sveikatos būkle, sergamumu įvairiomis ligomis, kurioms gydyti vyresnio amžiaus asmenys, ypač sulaukę senatvės pensinio amžiaus, priešingai nei jaunesnio amžiaus asmenys, priversti išleisti daugiau pinigų (medikamentams įsigyti), kartu paskirstyti savo finansines pajamas taip, kad jų užtektų būtiniausioms gydymo priemonėms įsigyti, atsisakant tenkinti kultūrinius, sportinius, pažintinio pobūdžio poreikius.

Atkreiptinas dėmesys, kad senatvės pensinio amžiaus sulaukusių asmenų finansinės galimybės yra ribotos dėl santykinai mažų senatvės pensijų, lyginant jas su vidutiniu darbo užmokesčiu, kurį gauna Lietuvos dirbantieji. Atkreiptinas dėmesys, kad 2018 m. liepos mėnesį vidutinis socialinio draudimo senatvės pensijos dydis Lietuvoje buvo 307,39 eurai, vidutinis darbo užmokestis (bruto) šalies ūkyje 2018 m. I ketvirtį buvo 887,8 Eur (<http://www.sodra.lt/lt/situacijos/statistika/pagrindiniai-socialiniai-rodikliai>). Senatvės pensija, kuri dažniausiai laikoma vieninteliu senatvės pensinio amžiaus sulaukusių asmenų pragyvenimo šaltiniu, laikytina minimaliomis pajamomis žmogaus egzistencijai palaikyti.

Pastebėtina, kad didėjantis sergamumas, sveikatos būklės blogėjimas gali daryti tiesioginę įtaką pensinio amžiaus sulaukusių asmenų gebėjimui produktyviai, kartu ir sėkmingai gyventi visavertį gyvenimą, mokytis, dirbti, keliauti, būti aktyviais visuomenės nariais. Užsiėmimai baseine galėtų gerinti

¹ Lietuvos gyventojų sergamumas apskrityse ir savivaldybėse 2014 m., 5 psl., interneto prieiga: <http://www.hi.lt/lt/lietuvos-gyventoju-sergamumas-apskrityse-ir-savivaldybese.html>

senesnio amžiaus asmenų sveikatos būklę, stiprinti jų fizinius gebėjimus, taigi galimybė pasinaudoti Centro paslaugomis nemokamai galėtų sukurti geresnes sąlygas pensinio amžiaus sulaukusių asmenų socialinei integracijai, mažinti šio amžiaus asmenų socialinę atskirtį. Būtent tokius tikslus nurodo ir Savivaldybė, sudarydama senjorams galimybę naudotis Centro paslaugomis nemokamai.

Atsižvelgiant į pirmiau išvardytus elementus – didesnę vyresnių žmonių sergamumą, ribotas galimybes tęsti darbinę veiklą bei gauti už šią veiklą atitinkamas pajamas (įprastai vienintelis pajamų šaltinis – socialinio draudimo senatvės pensija), ribotas finansines ir fizines galimybes vykdyti ūkinę-komercinę veiklą bei gauti iš šios veiklos finansines pajamas – manytina, kad senatvės pensinio amžiaus sulaukę asmenys nėra panašiose, bet skirtingose aplinkybėse, nei jose atsiduria jaunesni asmenys. Konstatuotina, kad senatvės pensinio amžiaus sulaukę asmenys yra objektyviai skirtingose aplinkybėse, skirtingoje socialinėje, ekonominėje, finansinėje aplinkoje nei tokio amžiaus nesulaukę asmenys. Dėl šios priežasties nėra objektyvių galimybių atlikti asmenų, sulaukusių senatvės pensinį amžių, ir asmenų, nesulaukusių šio amžiaus, palyginimą, kuris būtinas siekiant nustatyti galimą diskriminacijos faktą. Tarp šių skirtingų asmenų grupių, kurioms priskiriama pagal jų amžių ir socialinę padėtį, yra tokių skirtumų, kurie suponuoja jų atsiradimą nepanašiose, bet skirtingose aplinkybėse, ir todėl nėra teisinio pagrindo vertinti, ar senatvės pensinio amžiaus sulaukę asmenys yra traktuojami labiau palankiai vartotojų teisių apsaugos srityje, nei šio amžiaus nesulaukę asmenys buvo, yra ar galėtų būti traktuojami tokiose pačiose arba panašiose aplinkybėse. Dėl šios priežasties skundas (ši jo dalis) pripažįstamas nepagrįstu, nes nebuvo patvirtinti jame nurodyti pažeidimai.

Dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu teikiant privilegijas neįgaliesiems

Tarybos Sprendimu nustatyta, kad Centro paslaugomis nemokamai gali naudotis neįgalieji. Savivaldybės Tarybos 2018 m. liepos 26 d. sprendimo Nr. T2-169 1-ajame priede neįgalieji apibūdinami kaip asmenys, turintys galiojantį Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NDNT) išduotą dokumentą, kuriame nurodomas neįgalumo lygis. Toks pažymėjimas asmenims yra išduodamas ir keičiamas tuo metu, kai jiems yra nustatomas darbingumo ar neįgalumo lygis, kartu su NDNT teritorinio skyriaus sprendimu dėl neįgalumo arba darbingumo lygio nustatymo. Taigi asmenys, turintys negalią, šiuo atveju įgyja privilegiją pasinaudoti Centro paslaugomis nemokamai.

Atkreiptinas dėmesys, kad panašiai kaip asmenys, sulaukę senatvės pensijos amžiaus, negalią turintys asmenys įprastai dėl savo turimos negalios susiduria su didesnėmis sveikatos problemoms ir atitinkamai dėl požiūrio atsirandančiomis ir aplinkos sudaromomis kliūtimis, kurios trukdo jiems visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis. Kadangi asmenys, turintys

negalią, įprastai turi mažesnę darbingumo lygį, tokie asmenys turi mažesnes galimybes dirbti ir gauti su tuo susijusias pajamas, taigi dėl ribotų finansinių galimybių patenka į sunkesnę padėtį dalyvaudami visuomeniniame gyvenime.

Pažymėtina, kad asmenys, kuriems nustatytas bent 45 procentų netekto darbingumo lygis arba kuriems nustatytas sunkus, vidutinis ar lengvas neįgalumas, turi teisę gauti šalpos neįgalumo pensiją, kurios dydis (priklausomai nuo netekto darbingumo lygio ir kitų aplinkybių; pagal Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo 8 straipsnio nuostatas) varijuoja nuo 97,50 euro per mėnesį iki 292,50 euro per mėnesį. Pabrėžtina, kad šalpos išmokų (šalpos neįgalumo, senatvės, našlaičių pensijų, šalpos kompensacijų ir socialinių pensijų) paskirtis – užtikrinti minimalias pajamas neįgalumo ir senatvės atvejais jokių pajamų negaunantiems arba gaunantiems labai mažas pajamas asmenims. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad tokios gaunamos pajamos yra skirtos tik esminiams egzistenciniams neįgalių asmenų poreikiams patenkinti. Pabrėžtina, kad šalpos neįgalumo pensija skiriama ir mokama asmenims, neturintiems teisės gauti didesnių arba tokio paties dydžio valstybinių socialinio draudimo pensijų arba kitokių panašių išmokų. Asmenims, kuriems nustatytas bent 45 procentų netekto darbingumo lygis ir turintiems pakankamą minimalų stažą, gali būti skiriama netekto darbingumo pensija (remiantis Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo III skyriaus nuostatomis). Ši pensijos rūšis, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis², 2017 metais varijavo (priklausomai nuo netekto darbingumo lygio) nuo 115,73 Eur iki 293,07 Eur, t. y., skiriamos sumos yra panašaus dydžio kaip ir šalpos pensijos atveju, taigi skirtos tik esminiams jų gavėjų poreikiams tenkinti.

Taip pat pažymėtina, kad, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateiktais duomenimis³, asmenų, kurių veikla dėl sveikatos sutrikimų buvo apribota, skurdo rizikos lygis 2017 metais buvo net 35,1 procento, palyginti su bendru skurdo rizikos lygiu (22,9 procento). Pagal pateiktus duomenis darytina išvada, kad asmenys, turintys negalią, dėl savo ribotų galimybių dirbti ir įgyti pakankamų finansinių išteklių patiria žymiai didesnę skurdo riziką. Pažymėtina, kad asmenų, kurių veikla dėl sveikatos sutrikimų buvo apribota, skurdo rizikos lygis (35,1 procento) labai panašus kaip ir senatvės pensiją gaunančių asmenų skurdo rizikos lygis – 36,7 procento. Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, kad senatvės pensiją gaunantys asmenys ir negalią turintys asmenys yra panašiose aplinkybėse, t. y., šios grupės abi tiek dėl sveikatos padėties, tiek dėl finansinių galimybių patenka į sunkesnę padėtį, turi mažiau galimybių lygiai su kitais asmenimis pasinaudoti galimybėmis gauti paslaugas.

Pabrėžtina, kad, remiantis Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 2 straipsnio nuostatomis, savivaldybių institucijos iš savivaldybių biudžetų lėšų remia neįgaliųjų asociacijų

² <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R572#/>

³ <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R950#/>

įgyvendinamas kultūros, kūno kultūros ir sporto programos ir kitas priemonės, skirtas visiems atitinkamoje savivaldybės teritorijoje gyvenantiems neįgaliesiems. Manytina, kad Savivaldybės vykdomas privilegijų teikimas asmenims su negalia (galimybė naudotis Centro paslaugomis nemokamai) yra Socialinės integracijos įstatymo 2 straipsnio nuostatų vykdymas.

Kaip minėta pirmiau, prastesnė sveikatos būklė, labiau ribotos galimybės dirbti ir gauti už tai pajamas gali daryti tiesioginę įtaką negalią turinčių asmenų gebėjimui produktyviai ir sėkmingai gyventi visavertį gyvenimą, mokytis, dirbti keliauti ir būti aktyviais visuomenės nariais. Galimybė nemokamai naudotis baseino paslaugomis Centre galėtų sukurti geresnes sąlygas negalią turinčių asmenų socialinei integracijai, mažinti šios grupės asmenų socialinę atskirtį. Savivaldybė pabrėžia tokį tikslą ir savo paaiškinime, kodėl asmenims su negalia yra sudaryta galimybė Centro paslaugomis naudotis nemokamai.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau – negalią turinčių asmenų labiau ribotas galimybes dirbti dėl sumažėjusio darbingumo, labiau ribotas finansines ir fizines galimybes vykdyti ūkinę-komercinę veiklą ir gauti pajamas iš šios veiklos, manytina, kad tokios aplinkybės suponuoja negalią turinčių asmenų buvimą ne panašiose, bet skirtingose aplinkybėse, nei jose atsiduria negalios neturintys asmenys. Konstatuotina, kad negalią turintys asmenys yra objektyviai skirtingose aplinkybėse, skirtingoje socialinėje, ekonominėje, finansinėje aplinkoje nei negalios neturintys asmenys. Dėl šios priežasties nėra objektyvių galimybių atlikti negalią turinčių asmenų ir negalios neturinčių asmenų palyginimą, kuris būtinas siekiant nustatyti galimą diskriminacijos faktą. Tarp šių skirtingų asmenų grupių yra esminių skirtumų, kurie suponuoja jų atsiradimą nepanašiose, bet skirtingose aplinkybėse, ir todėl nėra teisinio pagrindo vertinti, ar negalią turintys asmenys yra traktuojami labiau palankiai vartotojų teisių apsaugos srityje, nei šio amžiaus nesulaukę asmenys buvo, yra ar galėtų būti traktuojami tokiose ar panašiose aplinkybėse. Dėl šios priežasties skundas (ši jo dalis) pripažįstamas nepagrįstu, nes nebuvo patvirtinti jame nurodyti pažeidimai.

Dėl galimos diskriminacijos amžiaus ir socialinės padėties pagrindais teikiant privilegijas sportininkams

Tarybos Sprendimu nustatyta, kad Centro paslaugomis nemokamai gali naudotis sportininkai. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad sportininkai turi atitikti keturis kriterijus. Visų pirma: organizacijos kriterijų – sportininkai, priklausantys teisės aktų nustatyta tvarka Juridinių asmenų registre įregistruota sportinę veiklą Klaipėdos mieste vykdančioms sporto organizacijoms, veikiančioms pagal Biudžetinių įstaigų, Viešųjų įstaigų ir Asociacijų įstatymus. Antra: sporto šakos kriterijų – vandens sporto šakų sportininkams prioritetas taikomas šia tvarka: plaukimo, sinchroninio plaukimo, plaukimo su pelekais (1), buriavimo, irklavimo, baidarių ir kanojų irklavimo (2), vandensvydžio, mišrių sporto šakų (triatlono, šiuolaikinės penkiakovės). Trečia: amžiaus kriterijų – asmuo turi būti ne vyresnis kaip 28 metų prašymo

pateikimo metu. Ketvirta: sportinio meistriskumo lygio kriterijų – sportininkas yra pasiekęs sportinio meistriskumo ugdymo, meistriskumo tobulinimo ir didelio meistriskumo grupių meistriskumo pakopų rodiklius, nurodytus Sportinio ugdymo organizavimo rekomendacijose, patvirtintose Kūno kultūros ir sporto departamento prie Vyriausybės generalinio direktoriaus 2014 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-219 „Dėl sportinio ugdymo organizavimo rekomendacijų tvirtinimo“.

Pirmiausia, kaip jau buvo nurodyta pirmiau, remiantis Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 8 dalies nuostatomis, socialinė padėtis apibrėžiama kaip fizinio asmens įgytas išsilavinimas, kvalifikacija ar mokymasis ir studijos mokslo ir studijų institucijose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens finansine (ekonomine) padėtimi susiję veiksniai. Vertinant, ar sportininko statusas galėtų būti laikomas socialinės padėties statusu, atkreiptinas dėmesys, kad sportininkas nebūtinai turi būti įgijęs specifinį išsilavinimą arba kvalifikaciją. Remiantis Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymo 2 straipsnio 19 dalies nuostatomis, sportininkas – žmogus, sistemingai besitreniruojantis, dalyvaujantis sporto varžybose, siekiantis kuo geresnių sporto rezultatų, nuosekliai didinantis savo sportinį meistriskumą. Pagal Kūno kultūros įstatymo 2 straipsnio 20 dalies nuostatas, sportininkas profesionalas yra sportininkas, už rengimąsi varžyboms ir dalyvavimą jose gaunantis atlygį iš sporto organizacijos, su kuria jis yra sudaręs sportinės veiklos sutartį. Atsižvelgiant į pateiktus apibrėžimus, darytina išvada, kad sportininko statusas nustatomas pagal nuolatinę veiklą sporto srityje, bet ne pagal specifinį išsilavinimą arba kvalifikaciją. Pažymėtina, kad finansinė padėtis (gaunamos pajamos ir parama) atskiria tik sportininką nuo profesionalaus sportininko, bet tai nėra bruožas, skirtas diferencijuoti sportininką ir žmogų, kuris nėra laikomas sportininku. Dėl šios priežasties, vertinant, ar privilegijų teikimas (galimybė Centro paslaugomis naudotis nemokamai) galėtų būti laikomas kitų asmenų diskriminacija socialinės padėties pagrindu, konstatuotina, kad sportininko statusas negali būti prilyginamas socialinei padėčiai.

Antra, vienas iš kriterijų, kuriuos turi atitikti asmuo, kad galėtų pasinaudoti Tarybos Sprendimu suteikta teise gauti Centro paslaugas nemokamai, yra amžius (ne vyresnis nei 28 metai). Savivaldybės atsakyme buvo pabrėžta, kad amžiaus kriterijus (ne vyresni kaip 28 metų prašymo pateikimo metu) sportininkams nustatytas atsižvelgiant į miesto Tarybos 2014 m. vasario 27 d. sprendimą Nr. T2-36 „Dėl olimpinės pamainos sportininkų finansavimo biudžetinėje įstaigoje Klaipėdos „Viesulo“ sporto centre“, kuriame numatyta, kad didelio sportinio meistriskumo sportininkai, sudarant specialias sąlygas, kurias leistų įgyti fizinį, techninį ir psichologinį pasirengimą, reikalingą siekiant pačių geriausių sporto rezultatų, priimami ir ugdomi iki 29 metų. Nurodytas 2014 m. vasario 27 d. Tarybos sprendimas Nr. T2-36 reguliuoja finansavimo klausimus konkrečiai biudžetinei įstaigai – Klaipėdos „Viesulo“ sporto centrui (toliau – „Viesulas“) ir atrankos kriterijus siekiant treniruotis „Viesule“. Pažymėtina, kad, remiantis interneto

tinklalapio www.viesulocentras.lt duomenimis⁴, „Viesulo“ veikla yra bendrojo lavinimo mokyklose besimokančių mokinių sportinis ugdymas, taigi, nėra aišku, kodėl, siekiant nustatyti sąlygas asmenims naudotis Centro paslaugomis nemokamai, pagal analogiją pasirinkti „Viesului“ taikomi kriterijai. Kaip minėta pirmiau, sportininko ir sportininko profesionalo apibrėžimuose, numatytuose Kūno kultūros ir sporto įstatymo nuostatomis, esminiai kriterijai sportininkui apibrėžti yra nuolatinė veikla, treniravimasis ir tobulėjimas, nėra numatytas joks amžiaus kriterijus. Atsižvelgiant į tai, kas aprašyta pirmiau, konstatuotina, kad Tarybos Sprendimo 1-ajame priede numatytas amžiaus kriterijus (ne vyresni kaip 28 metų) yra nepagrįstas ir tiesiogiai diskriminuoja sportininkus, kurie yra vyresni nei 28 metų amžiaus.

Tiesioginė diskriminacija gali būti pateisinama tik konkrečiais Lygių galimybių įstatyme numatytais atvejais. Remiantis Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 1 punkto nuostatomis, tiesiogine diskriminacija nėra laikomi įstatymų nustatyti apribojimai dėl amžiaus, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Nagrinėjamu atveju, kaip ir buvo aprašyta pirmiau, Kūno kultūros ir sporto įstatyme nenumatyta, kad sportininkas gali būti tik asmuo iki tam tikro amžiaus, taigi šiuo atveju sportininkų tiesioginė diskriminacija dėl amžiaus negali būti pateisinama. Taigi Tarybos Sprendimo 1-ajame priede numatytas amžiaus kriterijus, keliamas sportininkams, prieštarauja Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatomis.

Dėl galimos diskriminacijos teikiant privilegijas veteranų plaukimo rinktinei

Tarybos Sprendimu yra nustatyta, kad Centro paslaugomis nemokamai gali naudotis ir veteranų plaukimo rinktinė. Pagal Sprendimo 1-ąjį priedą, plaukimo veteranų rinktinė sudaryta vadovaujantis Savivaldybės administracijos direktoriaus 2014 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. AD1-3851 „Dėl Klaipėdos miesto sporto šakų rinktinių sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintais Klaipėdos miesto sporto šakų rinktinių sudarymo reikalavimais. Remiantis 2014 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. AD1-3851, rinktinė yra laikoma geriausių vienos ar kelių sporto šakų sportininkų grupė, sporto varžybose atstovaujanti sporto organizacijai, miestui, savivaldybei, apskričiai, šaliai. Pabrėžiama, kad rinktinės sudaromos vieneriems metams arba nustatytu terminu prieš konkrečias šalis arba tarptautines varžybas. Darytina išvada, kad plaukimo veteranų rinktinė yra specifinė rinktinė plaukikų, sudaryta dalyvauti specialiose veteranų plaukimo varžybose. Esminis kriterijus, kuriuo remiamasi nustatant teisę pasinaudoti Centro teikiamomis paslaugomis nemokamai, yra priklausymas konkrečiai rinktinei, o ne plaukiko amžius, taigi šiuo atveju situacija nepriskirtina lygių galimybių kontrolierės kompetencijai, kadangi neįmanoma nustatyti nė vieno Lietuvoje galiojančių antidiskriminacinių įstatymų nuostatomis draudžiamo diskriminacijos pagrindo.

⁴ http://viesulocentras.lt/informacijos_skiltis/veikla/

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu, 5 punktu ir 29 straipsnio 4 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Skundo dalį dėl privilegijų teikimo senjorams ir neįgaliesiems pripažinti nepagrįsta, nepasitvirtintus nurodytiems pažeidimams.
2. Skundą dalyje dėl privilegijų teikimo jaunesniems nei 28 metų amžiaus sportininkams pripažinti pagrįstu ir kreiptis į Klaipėdos miesto savivaldybę siūlant nutraukti lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus, t. y., panaikinti sportininkams nustatytą amžiaus kriterijų (ne vyresni nei 28 metai).
3. Nutraukti skundo tyrimą dalyje dėl privilegijų teikimo veteranų plaukimo rinktinei, nes skundo dalies tyrimas nepriklauso lygių galimybių kontrolieriaus kompetencijai.
4. Su sprendimu supažindinti Klaipėdos miesto savivaldybę ir VšĮ „Sporto viršūnė“ direktorių.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė